

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROČBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Bojkot.

Naše mnenje je, da so v politiki ideali samo škodljivi, da je samo vsled idealov omogočeno vsestransko izkoriščevanje mase, ki se navdušuje zanje. Naj-si bodo ti ideali potem vera ali naprednost ali država prihodnosti, vedno bo pri stranki mnogo takih, ki se žrtvujejo za te ideale, koristi od te požrtvovalnosti pa imajo oni, katerim so ti ideali deveta briga in ki iščejo le osebnih koristi zase. V politiki naj bi vsak odkrito priznal, da išče gospodarskih koristi, naj bi se ta deviza jasno in vedno poudarjala, naj bi se ne lovilo pripadnikov za takozvane ideale ali ideje in hitro bi se omejilo in zabranilo izkoriščanje, ker bi to postalo vsled tega popolnoma očitno; hitro bi pridobila večino stranka, katere delovanje bi bilo najbolj socialno. Do sedaj pa naša politika še davno ni dospela do te stopnje; pri nas igrajo še vedno največje uloge ideje ali ideali strank. Kako malovredni so pa ti in kako malo privlačne sile imajo tudi pri nas, sledi že iz dejstva, da skušajo razširjati te ideje z represalijami, s skrajnim terorizmom, ki ima svoj vrhunec v gospodarskem bojkotu pripadnikov nasprotnega prepričanja.

Naši liberalci in klerikalci so si napovedali drug drugemu bojkot. Rezultat tega bo, da bodo posamezniki te ali one stranke imeli gospodarsko škodo; mogoče, da bo tudi kdo gospodarsko uničen vsled tega. Težko je pa povedati, katera stranka da bo končno več trpela, ali bolje rečeno, izmed katere stranke bo več oškodovanih, če bi se napravila zaključna bilansa. Če bi bili gospodarsko močan, samostojen in neodvisen narod, bila bi na ta način oškodovana gotovo le manjšina. Ker pa žive med nami gospodarsko močnejši, višje stoječi Nemci, je izid za liberalce kakor za klerikalce negotov. Eno pa je nedvomno, da bodo imeli koristi le Nemci, veliko škodo pa mi Slovenci sploh, če se bojkot v resnici izvede.

Slovenci smo gospodarski slabiši prve vrste; vsepovsod odvisni od tujcev, industrije nimamo nič, veletrgovina vseskozi v rokah tujcev; mnogo boljše trgovceev je tujcev, povprečno ravno ti najboljše izhajajo, njihove trgovine so krasno vpeljene. Med obrtniki skoro vseh strok e mnogo tujcev, v nekaterih obrtnih sploh tujci dominirajo. To bi bile stroke, na katere bi se mogel sploh raztezati bojkot. Če pa sedaj pomislimo, da hoče tak bojkot izpeljati še celo samo ena naša stranka, je naivnost takega početja očitna. Če vsi Slovenci skupaj nimamo zadosti

zastopnikov te ali one stroke, — dokaz temu so mnogi med nami živeči in gospodarsko krasno stoječi tujci vseh strok, — kako hočemo potem še dober del zastopnikov te ali one stroke izključiti zaradi nasprotnega političnega prepričanja?

Ali ne bo pogosto narekovala sila, da bomo morali podpirati tujca, ako bomo hoteli uničiti političnega nasprotnika Slovenca? Pa še več! Cel ta pojav rodila je strast, in tudi v izvrševanju igrala bo strast glavno ulogo. Zato tudi ne bo vedno sila, ki bo vzrok, da se bo šlo k tujcu. Niti iskalo se ne bo več somišljenika, da bi nadomestil bojkotiranega nasprotnika. Postalo bo splošno geslo: raji k Nemcu kakor k liberalcu Slovincu, raji k Italijanu, kakor h klerikalcu Slovincu. Jeli tujec liberalce ali klerikalce se seveda niti vprašalo ne bo. Tako početje, če se izvrši zavedno, imenujemo narodno izdajstvo. Stranka, ki tako dela ni narodna stranka in naj se nazivlja stokrat tako; stranka, ki postopa tako, ni slovenska ljudska stranka, in naj si prisvaja ta naslov kjerkoli si ga hoče!

Treba nam je strank, ki delujejo za pripadnike, ne pa takih, ki uničujejo nasprotnike. Prve bi delale v korist, druge zgolj v pogubo Slovencev. Saj zadnje pripustimo svojim narodnim nasprotnikom, ki se le predobro razumejo na to!

Novi parlament — in mi.

Ako pogledamo nazaj v zgodovino bivšega avstrijskega parlamenta, vidimo, da sta si stali vedno nasproti dve veliki vodilni misli: napredna, svobodomiselna in konservativna, nazadnjaška. Iz čisto političnega polja je to nasprotstvo prešlo polagoma in čisto tudi na gospodarsko polje, kajti gospodarska moč pomeni samoobsebi tudi politično veljavo.

V naši raznobojni državi in v našem narodno pisanem državnem zboru pa ti dve vodilni, veliki misli, katerih nasprotstvo je občečloveško, vendar nista bili nikdar sami na sebi dovolj veliki, da bi edino na teh nasprotstvih temeljiti zamogle razne politične in gospodarske stranke. Nasprotno smo mogli vedno opaziti, da je bil narodni moment vedno v prvi vrsti odločilen za tvorbo vseh strank. To vidimo jasno pri agrarcih, ki so bili vedno združeni po narodnostih, in se ločili vedno v češke, nemške, poljske agrarce, nikdar pa ni bila skupna gospodarska ideja dovolj močna, da bi zvezala vse te na-

rodnosti v skupen klub. Da, celo socialnodemokratska stranka ni ostala nedotaknjena od prevladujoče sile nacionalne misli.

Stari parlament s stanovskimi svojimi interesi, in na tej podlagi voljenimi zastopniki je pokopan, in ostal je novi na splošni ljudski volji sloneči državni zbor. Pa naj so se izvršile v splošnosti vsled demokratizacije volilne pravice tudi precej bistvene izpremembe v sestavi našega državnega zastopa, se vendar, kar se tiče narodnostnega momenta kot odločilnega pri sestavljanju strank in združevanju stranke v večje politične jednote, ne zapazi nikakega nazadovanja. Izvzeta deloma in menda tudi le začasno je še socialnodemokratska stranka, kjer bo pa pokazala najbližja bodočnost, če ji bo mogoče vzdržati v Avstriji mednarodno svojo podlago. Vse druge stranke pa so bolj ali manj nacionalne stranke. Pa čudili se ne bomo temu, če pomislimo, da izprememba volilnega reda, ki je odstranila stanovske razlike, ne pa narodnostnih razlik, niti ni mogla imeti drugačnega uspeha, saj je imela narodno idejo za podlago.

Naravno pa je, da bo izključeno v novem parlamentu, kjer je odločilna za sestavo njegovo splošna ljudska volja, vladati uradniškemu ministristvu. Parlamentarci pa, iz katerih bo vedno zvečine treba vzeti člane ministrstva, bodo morali imeti za seboj velike in mogočne stranke, ali vsaj take, ki bodo prišle sploh pri važnih odločitvah v pošte. Vlado v novem parlamentu bo torej sploh mogoče samo, ako bodo obstojale velike, močne stranke, zato pa se združujejo vse manjše stranke, katerim bi vsled razkasanosti bilo le težko priti do veljave, v večje skupine. Odločilna za tako združitev je zopet narodna ideja. Le na tej podlagi je v današnjih razmerah mogoče trajnega zblizanja, vse druge zveze so in bodo enodnevnega pomena.

Pri takih razmerah je, menimo, začrtana pot našim novoizvoljenim slovenskim, oziroma jugoslovanskim narodnim zastopnikom v parlamentu, ki ima rešiti narodnostno vprašanje v Avstriji.

Res je sicer, da ni strankam, ki hočejo tvoriti nemško-napredni 'blok', tako zblizanje vsled manjše razlike glede principielnega svetovnega naziranja, posebno težavno, a treba jim bo pregnati vsa druga tudi važna principiella nasprotstva, a prepričani smo, da jih bo združila sila

LISTEK.

Dve leti pri Čukčih in Korjakih.

Potopisna črtica. J. Enderli.
(Dalje.)

Toda sibirski Kazak ni sam svoj gospod; on je last državnica, ki ga oskrbuje že iz njegovega rojstva z nekaj funti moke in nekaj rubljev letne plače, zato pa ji mora služiti od svojega 18., oziroma 20. leta naprej. Vsakemu potovalcu po teh severnih zapuščenih krajih je Kazak nezogibno potreben spremljevalec. Od svojih mladih nog navajen, poslušati le zapoved višjih, nima nobene lastne volje, zato se zgodi le redkokdaj, da bi zapustil človeka, kateremu je bil prideljen, ali mu skušal celo kaj škodovati, kakor delajo to pravi domačini.

Na Marinski pošti predstavlja šest kazaskih glav vso rusko kulturo. Poslani so iz Petropavlovsk na Kamčatki, ki je njihov rojstni kraj, le-sem v Marinsko pošto, kjer so prideleni okrožnemu uradniku anadirskega.

Pusto in zapuščeno je tod po zimi. Visok sneg, ki pokriva vse, kakor daleč ti nese oko, zakrije tudi mejo med zemljo in zamrznjenim morjem. Komaj so videti hiše Marinske naselbine sredi tega snežnega polja in tuintam prav kje daleč na samem majhna jurta domačinov, na-

pravljena iz kož severnih jelenov. Neprestani vetrovi, ki jo brišejo z neverjetno silo po tej planoti, ki onemogočijo bivati dalj časa zunaj. Tista pest prebivalcev tega kraja, ki so se založili na jesen z ribami, lesom in jelenskim mesom, zapusti le redkokdaj svoja zavetišča.

Ali koncem zime, ko pojenjajo vetrovi, pridejo k njim iz vseh strani Čukči, da zamenjajo pri Kazakih za kožuhovine čaj, tobak, železna orodja in kar še žele in potrebujejo podobnega.

Prejšnje mrtvosti, ki je ležala nad Marinsko pošto kakor klada, ni več: moške velike postave in divjega izraza sede nagatani v kasarni, kjer jih pogoste s čajem in kjer opravljajo nato kupčijo. Okrog vojašnice šotorujejo pri saneh žene in otroci, ki izkladajo iz umazanih usnjenih vreč svoje blago.

Nedaleč od tam se pasejo severni jeleni Čukčev. Priklenjeni psi lajajo in se zaganjajo proti jelenom kakor besni, pripravljeni vsak hip planiti na to žival kakor izstradana zverjad in raztrgati pasočo se čredo.

Na obrazu vseh kupčevalcev in mešetarjev leži posebno svečanosten izraz. Vseh, ki so bili še malo prej leni in ravnodušni, se je lotila velika vznemirjenost, kajti radi bi imeli čimprej ugodno kupčijo po svoji stari navadi: za malo dobiti pri Čukčih veliko, a vendar ne v taki pretiranosti, da bi bili došli kupčevalci užaljeni, kajti vedno je ugodneje, raziti se v prijateljstvu z njimi in si zagotoviti

s tem kupčijo za prihodnje leto. V nekaj dneh je mešetarjenje končano. Čukči so odpotovali in v Marinski pošti je zopet vse samotno kakor prej. Ali vreme je postalo lepše in mogoče je prebiti nekaj ur na prostem. Kozaki se vsedejo v sani, poženejo pse in hajdi, kje bo dobiti kaj lesa.

Pravo življenje pa prične v Marinski pošti šele koncem junija, ko se stopi sneg in razpoka led na morju. Ne bo več dolgo, ko pride ladja iz Vladivostoka in prinese izdelke civiliziranega sveta. Tedaj pride v Marinsko pošto tudi okrožni uradnik iz Markove po Anadiru navzdol. V čolnih se vozijo z njim še nekateri meščani, trgovci in Kazaki.

Z nepopisnim veseljem jih sprejmo na Marinski pošti, ki se izpremeni tako, da je ni več poznati, kdor jo je videl samo po zimi. Vse-polno nizkih belih, ne preobširnih šotorov je razpetih na zeleni trati med okornimi, okajenimi čukčskimi usnjenimi šotori. V kasarni, na kateri plapolajo belo-modro-rdeča ruska trobojnica, prebiva sedaj okrajni glavar. Poleg njih so napravljene preproste lesene žeri, kamor obešajo ribe, da se v zraku posuše. Prav okužujoč smrad prihaja od teh rib. Ob plitvem bregu leže male barke, ladje in usnjeni čolnici domačinov. Med njimi hite sem in tja krepke postave v lahni usnjati hlačah, ohlapni usnjeni srajci, ozaljšani s pisanimi trakovi. Vsi nosijo širokokrajne usnjate kučme, ob katerih robu so našite mreže in rute, da varujejo pred nevarnimi mušjimi piki.

položaja, združil življenski nagon, kajti samo v edinstvu jim je možno živeti, tako da pridejo odločilno v poštev. Res je pa tudi, da se združujejo Čehi na nacionalni podlagi pod še težjimi pogoji, a iz narodnih ozirov važnejšimi razlogi.

In mi — mali slovenski narod, oziroma jugoslovanska jednota, ki nismo še prav začeli samostojno živeti, in katerim nedostaja še toliko za življenje važnih snovi, naj bi si bili izbrali zastopnike, ki ne bi umeli važnosti svoje naloge, in ki bi nad domačo brezplodno prenapetostjo pozabili, da gre tu za naš narodni obstoj, za naše narodno življenje?

Nas je ob ljuti, ostudni volilni borbi na Slovenskem, katero smo žalostno gledali s strani, in tudi še kasneje zlasti po ljubljanski ožji volitvi, resno obhajal strah, in čeprav se trudimo, ga ne moremo docela pregnati. Iskreno pa želimo, da bi bil le strah in neuresničljiva bojazen!

Slovenski narod pa naj si bo v svesti važnosti položaja in naj edino s skupno-narodnega stališča presoja postopanje svojih zastopnikov ter pokaže s tem zrelost ali vsaj življensko sposobnost. Strasti, ki so plapolale za časa volitev naj ugasnejo; in v dosego tega cilja je poklican delati vsak treznomislec Slovenec, ne v zadnji vrsti zastopniki slovenskega naroda. Zato vam kličemo v spomin: Vedite, da je v vaših rokah življenje naroda slovenskega! Združite se, vrzite v stran ves razdružujoč naš prepir, pridite do zavesti naše notranje moči, one moči, ki bo tem večja, čim bolj ste edini vi, ki nam imaste kazati in pripraviti pot, do narodne samostojnosti!

Klerikalizem in ljudstvo.

Ko se je razpravljalo v stari zbornici vprašanje volilne reforme, so kričali skoro vsi liberalci stare šole, da so vsled tega proti reformi, ker postane vsled nje cela Avstrija eno samo voliko klerikalno taborišče. Tudi slovenski liberalci so dejali, da ljudstvo še ni „zrelo“ — kakor se je sedaj izkazalo, le vsi poslanci niso bili zreli — za volilno reformo in zato je predlagal dr. Tavčar rajši posebno delavsko kurijo.

Menili so namreč, da pride po volilni reformi moč vlade v roke najširšim ljudskim masam in o teh masah so mislili, da bodo odločevale zgolj v prilog klerikalizmu. Ker je Avstrija v pretežni večini kmetijska država, zato so se bali, da bo to ljudstvo sledilo kakor slepo jagnje svojim klerikalnim voditeljem črez drn in strn. Priznati moramo odkrito, da je ponavljanje tega strahu pri liberalcih deloma premotilo tudi nas. Nismo bili sicer niti hip proti volilni reformi, kajti stojimo na načelu popolne resnice: če je ljudstvo res klerikalno po svojem sreju, more imeti tudi klerikalne poslance. Rajši smo imeli popolen klerikalizem, kakor da bi ne hoteli dovoliti ljudstvu tega, kar je ljudskega.

Ali izid volitev je pokazal, kako zelo prazen je bil oni veliki strah, o katerem so noč in dan pisali liberalci. Čudno se nam je zdelo le, da tega strahu niso izraževali socialni demokrati, ki so znani kot najbolj napredna in radikalna stranka v naši državi. Socialisti tega strahu niso poznali in tudi ne izraževali. Neustrašeno so pritiskali na vse omahljivce, da so se izrekli za volilno reformo. Danes so volitve skoro že povsod končane, ali niti polovico toliko klerikalcev ni izvoljenih, kakor se je sodilo. Zakaj ne?

V mnogih krajih je priprosto ljudstvo vendar spregledalo, kaj in kako se poganja klerikalna stranka za

svoje sebične namene. Spoznali so, da je klerikalizem nasprotnik svobodnemu prepričanju vsakega državljanca; spoznali so, da stranka, ki dela z nasiljem in se drugače ne upa obdržavati na površju, kakor z najbolj strupenimi napadi na svoje nasprotnike — spoznali so, da načela take stranke ne morejo biti prava, da njeni cilji niso v splošno ljudsko korist.

Na Slovenskem so se postavili po mnogih krajih posamezni kmetje proti klerikalizmu. Ali strah pred ustrašovanjem po tej stranki, strah pred peklom, s katerim so mnogi klerikalni agitatorji agitovali proti svojim političnim nasprotnikom, je prevzel marsikoga, da je šel na volišče sicer za klerikalnega kandidata ali tega iz svojega prepričanja ni storil. Njegovo srce je protiklerikalno; on noče nazadovati ampak se mu hoče po napredku.

Ali ravno temu, da bi vsak človek imel prosto voljo v političnih in posvetnih javnih zadevah, da bi vsakdo odločeval pri volitvah po svojem prepričanju, da bi se ljudstvu tako godilo, kakor ljudstvo misli, da je zanj najboljše — temu nasprotuje klerikalizem z vso silo. Klerikalizem ne pomenja politične svobode; pomenja politično jerobstvo, z drugimi besedami: ljudstvo mora delati tako, kakor hoče nekaj agitatorjev.

To so izpoznali nekdanji največji privrženci te stranke in zato so nastopili po mnogih krajih proti svojim voditeljem na korist kandidatov nasprotniških strank.

Kakega večjega uspeha ta odpor ljudstva pri nas na Slovenskem sicer ni imel, ker je ta odpor pač še premlad in ni našel v nobeni stranki organizovane oblike, da bi prodrl, ali pri drugih narodih, kjer je politično gibanje med kmeti daljše, je med njimi tudi politično izpoznavanje bolj dozorelo in zato je moral imeti njih odpor večji uspeh.

Kot zgled naj navajamo samo dejstvo, da je mnogo kmetov volilo kandidate klerikalizmu najbolj nasprotne stranke, t. j. socialnodemokratske. V Galiciji je prodrl v dveh kmetijskih občinah socialnodemokratski kandidat. Poročali smo opetovano, da so poslali kmetje blizu 50 socialističnih poslancev v durno.

Toda Poljaki so nam podali še drug zgled resnične ljudske politike.

Kakor imamo na Slovenskem takozvano S. L. S., ki jo vodi gospod dr. Šusteršič, imamo tako „ljudsko stranko“ tudi v Galiciji med poljskimi kmeti. A kakšen je razlog tu in tam? S. L. S. je bila ustanovljena brez ljudstva, izmislil si jo je premeteni politični vodja dr. Šusteršič. On jo je ustanovil in njegovi agitatorji, ne pa ljudstvo samo. S. L. S. ni drugega kakor prejšnja klerikalna stranka z novim imenom. Vse drugače je s Poljsko Ljudsko Stranko.

Poljski klerikalni krogi, v bratski zvezi z bogato zlahto, so delali z ljudstvom dolgo prav tako, kakor naši klerikalci. Ali ljudstvo se jim je — ta stranka se je imenovala „poljski centrum“ — uprlo in je ustanovilo svojo stranko Poljsko Ljudsko Stranko, ki jo vodijo skoro brez izjeme le kmetje.

P. L. S. je stopila v boj proti klerikalnim kandidatom in že danes šteje 16 svojih poslancev, večinoma kmetov.

Pa tudi v mnogih drugih kronovinah se je pričelo ljudstvo zavedati svoje moči, zavedati se je začelo svoje samostojnosti. Zato ni zmagal klerikalizem tako silno, kakor so gotovi krogi prorokovali. In reči moramo prav odkrito, da ni treba za bodočnost nobenega strahu. Ljudstvo vstaja in ljudstvo hoče samo odločevati o svojem življenju po lastnem prepričanju in pod nikakim varuštvom, pa bodisi s te ali one strani.

Volilna korupcija v starem Rimu.

Sedaj, ko so ponehali volilni boji v Avstriji, ne bi bilo neumestno, ozreti se nekoliko nazaj v stare pretekle čase, v čase rimske republike.

Rimski narod je volil na podlagi splošne in enake volilne pravice svoje ljudske zastopnike in zagovornike, tribune in vse magistratne osebe. Pri vsaki taki volitvi pa so se dogajala razna volilna sleparstva, ki so dosegla svoj vrhunec v zadnjem stoletju rimske republike.

Zaman so zahtevali dobromisleči čiste volitve. Vse, kar se dandanes dogaja pri volitvah, terorizem, kupovanje glasov, popačba glasovnic, lažnjivi volilni imeniki — vse to je bilo tudi Rimljanom že znano.

Politično življenje je bilo v Rimu zelo živahno. Reven rimski občan je lahko živel skoro samo od svoje državljanske pravice, zakaj volilce se je moralo dobro plačati, ako se je hotel dobiti njih glas. Obrt volilnih podkupovalcev in kupovalcev glasov je bila jako dobro razvita. Veletrgovci za nakup in prodajo glasov so vzeli to trgovino kar v akordu in so jo izvrševali po svojih agentih, ki so bili po okrajih organizovani. Cene so bile odvisne od kakovosti kupca in načina trgovine. Najbolj ceno je bilo, ako se je hotelo, da kdo propade. Nekoliko več denarja je stala lastna volitev. Najdražje pa se je moralo plačati, ako se je hotelo kako izvolitev ovreči; zakaj zato je bilo potrebno, da se je podkupilo svečenike. Tem obrtnikom za popačenje volitev pa so delali konkurenco večkrat celo najvišji magistratni uradniki. V tem oziru je najbolj znana kandidatura nekega Ofranja za konzulat (Rim je volil vsako leto dva konzula — najvišja uradnika republike). Pri tej priliki je vzel tedanji konzul Mark Piso sam celo volilno akcijo proti gotovemu plačilu v roke in je celo sleparsko družbo agitatorjev, ki so morali v posameznih volilnih okrajih izvrševati podkupovanje, pogostil več tednov v svoji lastni hiši. Ker je bilo to vendar malo preveč predržno, je sklenil senat (svetovalstvo) dve določbi, da bi se v prihodnje preprečila taka očitna goljufija. Določbi se glasita: 1.) vsak čas je dovoljeno uvesti pri uradnikih hišno preiskavo in 2.) kdor ima pod svojo streho ljudi, ki izvršujejo obrt podkupovanja, ta zakrivi državni zločin. Ali te določbe senata so ostale samo na papirju in niso imele nobenega uspeha. Glavna krivda takih sleparij je ležala že v osnovnem zakonu. Že določba, da imajo volilno pravico le oni, ki so za časa volitve v Rimu navzoči, je podpirala nakupovanje glasov. Agitatorji posameznih kandidatov so potovali v rimska mesta na deželi, katerih prebivalci so imeli rimsko državno občanstvo, in so si tu izbrali najslabše elemente, da so jih privedli v Rim k volitvi. Stroške je plačal seveda kandidat.

Ti glasovi so bili sicer dragi, a zanesljivi. Da so se šteli glasovi po posameznih volilnih okrajih, je tudi olajšalo podkupovanje in nasilnosti. To je omogočilo, da je premagala večkrat fakična manjšina pametno večino, ker so brezvestni kričarji in demagogi strahovali volilce s teroričnimi sredstvi. Največja nevarnost za čisto volitev pa je bila v tem, če so bili uradniki, ki so nadzirali volitev, nepošteni in podkupljivi. Pri seštevanju glasov so se ti pošteni večkrat prav korenito zmotili v korist onega kandidata, ki jih je podkupil ali kateri jim je največ plačal. Ker so se zaradi tega ljudje vedno bolj pritoževali, da popravljajo predstojniki, večkrat celo konzuli, ki so volitvi predsedovali, pri skrutinju nezanesljivo volilno srečo, so smele poslati stranke svoje zaupnike k volilnim mizam. Seveda je bila zopet lahka stvar te zaupnike podkupiti. Ako vse slepari, zakaj bi bil zaupnik pošten?

Dalje v prilogi.

„In otrok je moj!“ — je rekla Berta ostro.

„Ne!“ — je odvrnil. „Dokler bom jaz gibal, ne pojde iz moje hiše!“

Berta se je zamislila, stresla potem z glavo in dodala resno: „Dobro torej! Jaz pojdem vseeno: jutri ali pojutranjem!“

In nato je vstala in pogledala proti Mirtiču z velikim sarkazmom. „Vidiš“ — je rekla zaničevalno — „do te ure sem te pardonirala, ker te nisem poznala. To uro sem te pa spoznala: ti me ne ljubiš! In zato ti povem resnico: tudi jaz te ne ljubim!“

Nato je odhajala počasi iz sobe baš takrat, ko je sedel Mirtič za mizo, zakril z rokami obraz in govoril poglasno kakor v težkih sanjah: „Ne, ne! Ostani, Berta, čuj, vrni se, pridi!“

Odšla je iz obednice, ne da bi se ozrla, stopila v svojo sobo, zaklenila vrata in legla brez misli in nerazpravljena na posteljo.

XIII.

Ko je drugo jutro Berta vstala in odklenila svojo sobo, je vstopila došla Anka in ji izročila drobno pismo.

„Gospod so na vse zgodaj odpotovali“ — je rekla in dostavila nato, da je otrok zdrav. Berta je odprla list, v lica ji je stopila kri, da je bila mahoma vsa rdeča v obraz, in potem je čitala nemirno in naglo.

Veselo življenje, lov na ribe, morske pse in delfine, priprave za sprejem ladje in nemirno čakanje na nje prihod — vse to jako poživi okolico, ki je bila vse mesece dolge polarne zime neizmerno pusta. In kadar se prikaže slednjič na obzorju lahen dim parnika, ne pozna veselje in radost v Marinski pošti nikake meje. Tistih deset dni, kar stoji ladja pred Marinsko pošto, ni mogoče popisati razuzdanosti cele nasebine, ki stoji prav kmalu pod vplivom alkohola. Tu kriče možje, tam jokajo žene, ker so možki preveč skopi in jim ne dajo dovolj špirta. Zopet od druge prihajajo ostri klici kitajskih mornarjev in ruskih Kazakov, ki izkladajo in nakladajo blago. Neprestano noč in dan mrgoli v luki.

Ko mine deset dni, je potegnil parnik mačke, okrajni glavar se pelje po reki navzgor nazaj v Markovo. V Marinski pošti je vse tiho in mirno kakor na pokopališču. (Sledi.)

Tuji dom.

Novela. — Spisal M. R. P.
(Dalje.)

„Kaj je z našim malim?“ — je vprašal in potem pripovedoval Kimežu, kako je krasen in priden. Rekel je, da ima oči prav kakor spomladansko nebo, čisto tako modre namreč, ustnice na vsako stran silno poredno zaokrožene in lase zlate in mehke kakor svila. Ko je vstopila

v sobo Nežulja in pobrala z mize posodo, je naročil voz za Kimeža, ki je nato odhajal.

Ponudil je obema roko, najprej Berti in potem Mirtiču, nato je ogrnil mantiljo, nataknil rokavice, vzel palico in klobuk in izginil za vratmi.

Ko sta bila sama, se je naslonila Berta nazaj in se oglasila z nekako hladnim glasom.

„Jaz“ — je rekla — „pojdem!“

„Kam?“ — jo je vprašal in videti je bilo, da ne sluti nič hudega.

„Kam, kam, kam“ — je ponavljala ona za njim nekako bolestronirno, nagnila glavo daleč nazaj in gledala v strop.

„Jaz ne morem živeti tukaj, jaz ne spadam sem“ — je dejala — „ali ne vidiš, ali ne slutiš tega?“ — je vprašala nekoliko nervozno.

Mirtiču se je obraz mahoma zresnil, podpiral je glavo in gledal v mizo, a čez par minut se je naglo zravnaval na stolu in vrgel servieto po mizi.

„To je zopet znano morenjenje! Jaz grem, jaz pojdem, in tako dalje!“

Nato je vstal, hodil naglo po sobi gorindol in se potem ustavil nasproti Berti.

„Pojdi, torej pojdi!“ — je rekel vznemirjeno in s ciničnim smehom na obrazu. „To je neznosno! Treba, da se enkrat konča! Pojdi! Jutri, pojutranjem, nočoj!“

Volilni boj je bil večkrat tako divji in oster, da se je večkrat dalo sužnjem svobodo in jih napravilo za državljane, samo da je bilo več zanesljivih volilcev. Volilne shode so razbili, volitve same in seje senata so se onemogočile z vpitjem, krikom in demonstracijami najete oborožene družali. Krvavi poboji so bili na dnevnem redu, nož je bil izvrstno agitatorično sredstvo in večkrat ni mogel priti kandidat k volitvi, ker so ga prej napol ubili. Rimski govornik Cicero pripoveduje o nekem volilnem shodu, kjer so njega in njegove pristaše začeli nasprotniki točno ob treh na dano znamenje opljuvati. Volišče je postalo večkrat bojišče, dohodi k posameznim voliščem so se siloma zastavili, volilec so se trgale glasovnice iz rok in dalo se jim je mesto teh druge. Napačne glasovnice niso bile nič neznanega. Volilni shodi so bili večkrat brez volilcev, ker so na njih markirali volilce sužnji in ne-državljeni.

Volitve so morale tedaj stati velikanske vsote. Kandidati so napajali volilce, prirejali jim pojedine, igre in zabave, ali pa so jih prisilili z oboroženimi četami, da so dobili njih glasove. Kdor je bil reven, čeravno pošten, ni mogel kandidirati pri takih razmerah. A tudi bogataši so se morali večkrat zadolžiti.

Narodna avtonomija ali federalizem.

Pisal dr. J. Š.
(Konec.)

Kako se torej glasi naš politični „eredo“? Glasil bi se približno tako:

Avstrija in Ogrska se na novo, in sicer federativno preustrojita v „Federirane avstrijske države“ z istim skupnim vladarjem, z enotno armado in enotno trgovinsko in finančno politiko.

Razločevali bi po takem v Avstriji samostojne države, in sicer: 1.) „Združene nemške dežele“, 2.) „Češko kraljestvo“ obsegajoče Češko, Moravsko in Šlezijo; 3.) „Gališko kraljestvo“ obsegajoče sedanjo Galicijo, ki se pa provincializira v vzhodno in zapadno Galicijo in Bukovino; dalje 4.) „Ogrsko kraljestvo“, ki se tudi provincializira in obsega dežele: Sedmograško, Severno Ogrsko, Panonijo, Banat in vzhodno Ogrsko; 5.) „Ilirsko kraljestvo“ obsegajoče kraljestva Slavonijo in Hrvaško, kraljestvo Dalmacijo in dežele Primorsko, Veliko Kranjsko (t. j. združeno Kranjsko in slov. Štajersko) in Koroško; slednjič 6.) kot nevtralnno središče vseh držav, samostojno stolno mesto „Dunaj“.

Imenovane federirane države imajo vsaka svojo skupno državno upravo torej posebni državni parlament in ministrstvo, a vse države skupaj imajo za skupne potrebe svoje skupne delegacije na Dunaju.

Deželne uprave ostanejo povsod, kjer so, neizpremenjene, kjer se ustanove nove dežele, tam se uredi tudi nova deželna uprava z deželnim zborom, le šolske zadeve se od deželnih zborov podredijo kompetenci dotičnih državnih zborov, tako da n. pr.: o šolskih razmerah ne bi sklepal koroški deželni zbor ampak državni zbor „ilirskega kraljestva“ v Zagrebu. Sicer pa, ker je to dvorezen nož n. pr. za Slovence ali Rutence, se šolske zadeve lahko prepuste deželnim zborom, le da ima državni zbor pravico tudi na svojo roko upravičenim željam narodnih manjšin ustreči.

Vrhutega bi se moralo določiti narodnostna postava, ki bi določevala, da se za gotovo število otrok mora pravno ustanoviti šola za dotično narodnost in da sme državni zbor to deželnemu zboru zapovedati, ako bi te dolžnosti ne dopolnjeval.

„Moram po poslu; vrnem se na večer. Odpusti včerajšnji slučaj; bil sem namreč vznemirljen!“

Ko je prečitala, se je kmalu umirila, rdečica se je izgubila z obraza, sedla je k mizi, podprla glavo z roko in se končno nekako ironično nasmehnila.

„Tak človek“ — je rekla poluglasno — „to je strašno!“

Potem je v obraz obledela, po licih so ji legle nenadoma zelo trde poteze, zmečkala in raztrgala je list, ki ga je držala v roki, vstala in vrgla ostanke skozi okno. Nato je odšla v kuhinjo k Nežulji in velela, naj pridejo delavci, ki bodo odnesli klavir na voz in ga peljali na postajo.

„Kaj, kako?“ — je vprašala Nežulja začudeno in popravila ruto, ki jo je imela zavezano v čučko.

„Odpotujem“ — je odgovorila Berta mirno, malo pomislila in zatem dostavila: „Na počitnice, veste!“

Nežulja je bila z odgovorom zadovoljna, šla je v vežo dol k velikim durim in klicala Jerneja, ki je prišel izza hleva s svojimi navadnimi teškimi koraki. Berta je stopila v svojo sobo in pričela tam jemati iz omar perilo in obleko in polagati vse skupaj v veliko pleteno skrinjo. Zunaj na hodniku se je začelo mnogo korakov, potem je nekdo potrkal na vrata in vstopilo je več hlapcev. Pod klavir so postavili stole, odvili noge in ga odnesli na hodnik.

(Konec.)

Kar se „Ilirskega kraljestva“ tiče, bi se to moralo raztezati tudi čez Bosno in Hercegovino, ako bi se te dežele od Avstrije eventualno prisvojile, ker to zahteva njih naravna lega, to tirja narodni značaj teh dežel in ravnotako gospodarski interesi, ki so z Dalmacijo in s Hrvaško v tesni zvezi, ter slednjič zgodovinska skupnost in pravica, ker so se večinoma Jugoslovani udeleževali okupacije teh dežel.

Narodnim avtonomistom menda to ne bo po volji, da bi se „Ilirskemu kraljestvu“ priklopila tudi Koroška. Ali temu se ni moči ogniti, ker na to niti misliti ni, da bi Koroško bilo moči razdeliti. Prepričani smo, da bi Nemci tega ne dopustili, pa tudi gospodarski interesi so proti taki razdelitvi, ker tvori Koroška neko naravno celoto. Pričakovati je pač to, da bi Nemci tirjali, da se Koroška priklopi „Združenim nemškim deželam“. Tega seveda ne smemo pripustiti, ker ne moremo svojih bratov Nemcem žrtvovati v popolno germanizacijo. Ako so Nemci pametni, se pridruženju Koroške k „Ilirskemu kraljestvu“ tudi ne bodo upirali, ker prvič teži Koroška gospodarski bolj na jug nego kam drugam, in drugič si Nemci zagotovo vsaj nekaj nemškega vpliva na jugu, katerega sicer popolnoma izgube. Nam se pa koroških Nemcev ni treba ravno bati, bodisi da bi se družili z Italijani, ker Slovenci in Hrvati bi v državnem zboru imeli gotovo še večino.

Kar se jezikovnega vprašanja v teh federiranih državah tiče, je umevno, da bi bili povsod vsi jeziki dotične države ravnopravni in ker obilica jezikov ni več tako velika kakor sedaj v Avstriji, bi to ravnopravnost bilo tudi mnogo lažje izvesti nego sedaj. Samo v delegacijah bi se lahko določila nemščina kot pravilni jezik.

Kar zadeva politične šanse za realizovanje tega federativnega programa, smo mnenja, da te niso slabe in smelo trdimo, da, ako se Slovani za to idejo krepko zavzamemo in jo odločno zahtevamo, se v doglednem času tudi uresniči.

Le pomislimo naslednje.

Imenovani federativni program se da brez fizičnih težko izvesti. Vse je tako preprosto in enostavno, da je treba le resne volje, se dela lotiti in nova veličastna stavba je zgotovljena. Rečemo veličastna stavba, ker sedanja Avstro-Ogrska je podobna podirajočemu se stanu, iz katerega vsakdo beži in za katerega rešitev noče noben narod mezinca geniti, dobro vedo, da se Avstrija na tej podlagi držati ne more. Avstrija je sedaj prikrojena le na korist dveh narodnostij, t. j. Nemcev in Madjarov, ki tudi skupaj tvorijo manjšino prebivalstva. Tak nenormalni položaj se trajno ne more ohraniti. Ako se pa Avstrija federalno preustroji, dobi vsak narod, kar mu po narodnem pravu gre, in bo tudi vsak imel interes na tem, da se Avstrija ohrani.

Nemci in Madjari se federativni ustavi seveda ne bodo radi uklonili, a ukloniti se bodo morali. K temu jih bo prisilila deloma gospodarska korist, deloma pa splošna državna potreba. Iz sedanjega dualističnega sistema črpajo gospodarski v prvi vrsti Madjari največje koristi in to na veliko škodo vsem drugim narodnostim. Nemci pa so madjarske ponderance že tudi siti.

Nasledek tega bo, da se bodo Nemci uklonili in podpirali federalizem, dobro vedo, da s tem najlažje stro izkoriščanje Avstrije po Madjarih. Pa tudi v Avstriji sami je sedaj preveč raznih narodnostij združenih, kar ne more družega roditi nego narodne boje ter skoro popolno zanemarjanje gospodarskega napredka. Ljudstvo pa potrebuje kruha. Narodni šovinizem je že pri zadnjih volitvah bil takorekoč poteptan in se bo isto zgodilo tudi na Ogrskem. Nič ne dvomimo na tem, da se bo ljudstvo naveličalo narodnih bojev ter samo zahtevalo, da se naredi med narodi mir ter se pospešuje gospodarsko blagostanje.

Pa tudi naš politični položaj tirja, da se Avstrija federativno preustroji. Celotna prazna in neopravičena je trditve, da bi se Avstrija po federalizmu oslabil. Ravno narobe je resnično. Med tem pa sedaj ni nihče v Avstriji zadovoljen, tlačeni narodi ne, ker se jim godi krivica, protežirani ne, ker jim je vse premalo, bo v novi Avstriji vsak našel svoje pravo, a prevzetnežem se pristržejo rogovji.

Za obstoj Avstrije je n. pr. neobhodno potrebno proti madjarski ošabnosti postaviti na jugu močno „Ilirijo“, ki bi v slučaju vojne z Italijo in revolucije Madjarov, edina mogla Avstrijo rešiti katastrofe.

Končno pa pomislimo še gospodarsko dobroto federalizma. Vsaka pokrajina ima svoje posebne lokalne interese in težnje. V Avstriji pa je sedaj združenih toliko različnih pokrajin in interesov, da se tu neizogibno mnogi prezirajo ali vsaj zanemarjajo. Koliko milijonov plačujemo n. pr. mi Jugoslovani vsako leto državi, kateri se pa porabijo skoro vsi le na korist Galicije in nemških dežel. Ali smo res take bebe, da bi vedno jerobstvovali tujcem? Kako vse drugačen bi bil gospodarski razvoj in vse drugačno naše blagostanje, če bi v „Ilirskem kraljestvu“ mi svoj denar lahko uporabljali sebi na korist! Naj si vsaka večja skupina sama plačuje svoje šolske in druge naprave!

Po vsem tem torej ni dvoma, da, čim drugi narodi izprevidijo, da jim narodni šovinizem gospodarski le škoduje, in slednjič, ako je avstrijskim državnikom kaj do obstoja Avstrije, bo prevladalo prepričanje, da je tu le ena rešitev iz zagate in to je **federalizem!**

Spoznavaj se sam!

(Dalje.)

In slovensko ljudstvo se ne zgane, ko teptajo njegove svetinje tisti, ki bi jih morali pred vsem spoštovati, da, morali čuvati in braniti! — O ti nesrečno, zaspano in zapeljano naše razumništvo!!

Po vsem tem pač ni drugače mogoče, kakor da še tudi danes v polnem obsegu veljajo besede Prešernove, da

„Le tujcem srede svit na Kranjskem žari,

Le ti nosijo po konci glave!“ ...

in opravičeno vsikliko tudi še danes vsaki slovenski domoljub z Jenkom:

„Bridka žalost me prešine,
Ko se spomnim domovine,
Vsemu svetu nepoznane,
Od nikogar spoštovane!“ —

in razumljiva nam je tožba Prešernova:

„Skeleče misli, da Slovenec mile
Ne ljubi matere, vanj upajoče,

—————
Z bridkostjo so srce mi napolnile!“

Ti pa, draga slovenska mladina! vedi, da se na takšen, način, kakor postopa po gorenjih zgledih slovenski dež. odbor na Kranjskem s slovenščino, ne pokladajo temelji za boljšo bodočnost slovenskega naroda, da se na takšen način istemu ne zagotavlja obstanek! Nič naj tene motijo mogoči izgovori: da so to malenkosti, da je to že od nekdaj tako, in kar je še drugih podobnih vsakdanjih opravičevanj in izgovorov! — Vedi, da nazadnje iz malenkosti sestoji svet, in da je danes premnogo ljudi, ki le preradi proglašajo vse na svetu za malenkost, kar se ne tiče neposredno njihovega „prevzvišenega jaz“, in kjer ne znajo ali pa si ne upajo ukreniti, kar bi bilo prav in pravično. Nič naj te ne motijo zgledi mož, ki se ne lotijo nobene še tako kričeče krivice, dasi bi jim po nalogi, ki so jo sprejeli od svojih volilcev, od naroda slovenskega, imela biti povsod zvezda vodnica pravica in pravičnost, ki se ravna vedno po izreku slovečega pravoslovca: „Stoletna krivica ni bila še niti trenutek pravica!“

Toda, mladina slovenska! ostani mirna, trezno motreča te nič manj kot vesele pojave v našem javnem življenju! Ne pobiraj kamenja in ne lučaj ga na nositelje tega sistema! S tem bi ne storila nič dobrega, marveč zlo! — Edino dobro, kar Ti je spričo teh dejstev storiti mogoče, je: pripravljaj se po svojih najboljših zmožnostih duševno in moralno za **boljše narodno delo!**

V primeri z deželnim odborom kranjskim zasluži postopanje c. kr. poštne in brzojavnega ravnateljstva v Trstu še celo, dasi zelo omejeno, priznanje: njega razglasi v Kranjskem uradnem listu so sicer večinoma nemški, a vsaj tuintam dvojezični (nemški in slovenski). Zabeležene imam naslednje slučaje, in sicer samo nemške: „Laib. Zeitung“, 3. febr. 1902: razpisuje se mesto poštnega odpravnika na c. kr. pošti „in Jessenitz an der Save“. — „Laib. Zeitung“ 27. nov. 1903 ima Kundmachung, betreffend die Einführung einer zweiten täglichen Postbotenfahrt zwischen Rudolfswert u. Möttling und gleichzeitige Aenderung der Kursordnung der Postbotenfahrten auf einer ganzen Reihe von Strecken in Unterkrain. — „Laib. Zeitung“, 24. junija 1904: Bekantgabe einer Abänderung der Postverbindung zwischen Krainburg-Tupalič-Kanker-Oberseeland. — To so razglasi, ki po svoji vsebini morajo zanimati vse najširše sloje, tudi najnižje, po velikem delu Dolenjske in Gorenjske ter bi že z ozirom na to morali biti tudi slovenski.

To isto velja o samonemških razglasih o poštah pošiljatvah, ki se niso mogle dostaviti, in sicer še v večji meri, kajti takšen razglas je namerjen najširši javnosti; vendar so objave te vsebine v „Laib. Zeitung“, — kolikor sem jaz to mogel zasledovati, vedno le nemške. Tako na pr. v „Laib. Zeitung“ z dne 18. dec. 1903 in 16. jun. 1904.

Nemški in slovenski pa je razpis službe poštne odpravnika na Savi (v „Laib. Zeitung“ 15. dec. 1903) in službe poštne odpravnika v Zagorju (politični okraj Postojna) v „Laib. Zeitung“ 16. jan. 1904; v poslednji številki „L. Z.“ je dvojezična še neka druga objava istega ravnateljstva (koje vsebine pa nimam zabeležene).

Dejstvo je torej: na Kranjskem, v deželi skoro popolnoma slovenski, vse oblasti, državne in deželne, **tudi dež. odbor**, razpisuje celo mesta slug*) — edino le v nemščini; c. kr. poštno in brzojavno ravnateljstvo v Trstu pa uradniška mesta za isto deželo — deloma vsaj — dvojezično! Kaj pa pove to dejstvo!

Razmišljaj, narod slovenski, potem pa govori — pri prvih volitvah vsaj — možato besedo!

Da so uradne objave različnih oblastnih iz Koroške in Štajerske v „L. Z.“ edino le nemške, to je sicer po vsem prejšnjem umevno, dasi vseskozi neopravičeno. Gotovo je krivično v onih slučajih, kadar se razpisujejo službe pri uradih na Slovenskem, kjer bi moral vsak uradnik znati slovenski, in tudi v onih, kjer se pri državnih in deželnih zavodih in uradih na Koroškem in Štajerskem zahteva tudi znanje slovenščine!

*) Tako razpisuje sodišče Kranjska gora („Laib. Zeitg“, 2. marca 1904) tudi mesto „pisarn. pomožnega delavca“ (Kanzleihilfsarbeiter) ali pisarja samo nemški; delajo pa tako tudi druga sodišča!

Končno je žalostno, pravzaprav žaljivo za narod slovenski v prvi vrsti na Kranjskem, ako dež. vlada te kronovine vse razglase centralnih državnih oblastev kranjskemu prebivalstvu, ki je po 95% slovensko, — z malo izjemami — objavlja le v nemščini. — Ali ni krivica, da se v Avstriji, kjer so zakonito vsi narodi enakopravni, dobi kronovina, v kateri govori vlada ljudstvu v jeziku, ki ga najmanj 90% tega ljudstva ne razume?

Kakšen praktičen pomen pa potem sploh imajo takšni razglasi? — Izgovor, da jih večina itak ne bere, je popolnoma napačen in jalov; kako pa jih naj bere, ker jih ne razume, oziroma niti v roke ne dobi vsled male razširjenosti „L. Z.“-e! — Ako se hoče pravo zanimanje ljudstva za odredbe oblastnih in za različne javne naprave vzbuditi in isto s tem vzgajati za dobre državljane, ter ljudstvu v resnici koristiti, treba mu je govoriti v jeziku, ki ga to ljudstvo razume!

Toraj zdrav razum in avstrijski temeljni zakon velevala: Kranjska vlada mora imeti slovensko uradno glasila! — govoriti slovenskemu narodu v slovenskem jeziku!*)

Ker pa vlada niti na Kranjskem sama od sebe tekem 37tih let ustavne dobe v Avstriji ni storila ničesar, da bi v tu opisanem oziru dejansko uveljavila zakonito zajamčeno enakopravnost Slovencev, marveč dan za dnevom stori vse, da veljavo našega jezika v javnem življenju vedno bolj utesnjuje, uničuje, je najsvetejša naloga onih naših činiteljev, ki so vzeli odgovorno nalogo na svoje rame, braniti koristi slovenskega naroda, t. j. naše časopisje, naši poslanci in naši avtonomni zastopi, da nemudoma, odločno in vztrajno zahtevajo od vlade izvršenje narodne ravnopravnosti tudi v tem oziru in da po potrebi isto prisilijo, da vrši svojo dolžnost tudi na to stran. Slovincem ni treba v tem oziru prositi za nobeno milost, oni hočejo in zahtevajo le svoje zakonito zajamčene pravice. — Vlada nam v tem nima deliti nobene milosti, marveč ima le izvesti, kar ji velevala zakon. Stori bode to in mora storiti, ako je to avstrijska vlada; ona pa mora biti avstrijska!

Na delo torej, kar **vas** je slovenskih listov na Kranjskem, slovenskih poslancev, slovenskih samoupravnih zastopov! — Uporabite vsa postavna sredstva, delajte složno kot en moč: uradni list na Kranjskem mora biti slovenski, razglasi v njem bodisi samo slovenski, ali pa slovensko-nemški; ne pa nemško-slovenski ali pa celo samo nemški! — To je naša pravica, zakonito zajamčena v državnih temeljnih zakonih! (Sledi.)

Politični pregled.

Strah v Dalmaciji.

Dunajska vlada se ničesar bolj ne straši kakor znane reške resolucije. Posebno jih boli, ker zahtevajo Hrvatje Dalmacije in Hrvatske, da se obe deželi združita v eno skupino. Vlada se torej na vso moč prizadeva, kako oslabiti vpliv, ki ga ima ta resolucija na celo hrvatsko javnost. Ker je to malo težko, se poskuša vlada še z drugimi sredstvi: vse pristaše te resolucije zelo preganja, ovira jih pri njih delovanju, in če bi bilo v njeni moči, bi jih gotovo vrgla celo v ječo.

Zlasti nam priča o tem zadnja volilna borba za splitski volilni okraj v Dalmaciji, kjer je kandidiral pristaš reške resolucije in predsednik dalmatinske demokratske stranke dr. Josip Smolaka.

Tega moža se boji vlada prav kakor zlodej križa. Zato pa je tudi njegovega protikandidata, klerikalca Bulića, ker ta ni pristaš resolucije, z vso silo podpirala. Vladni organi so postopali napram Smolaki na tak način, da je demokratska stranka pošiljala telegram za telegramom samih pritožb na Dunaj, a žal vse brez uspeha. Zato se potrjuje mnenje, da so delali ti organi na višji ukaz. In tako se je zgodilo, da je bil izvoljen pri ožji volitvi res Bulić in ne Smolaka.

Vseh podrobnosti ne moremo navesti, omenimo naj samo, da so na neki žari, kjer so bile zaklenjene že oddane glasovnice, bili preko noči odstranjeni prvotni pečati in pritisnjeni novi...

Hrvatski listi javljajo, da hoče duhovnik Bulić, ki velja splošno kot osebno pošten človek, svoj, s takim terorizmom in korupejo pridobljeni mandat na vsak način odložiti, četudi si prizadevajo njegovi klerikalni somišljeniki na vse pretege odvrniti ga od tega sklepa, ki mu ga narakuje moško poštenje in notranji glas vesti.

Ta volilna borba je prodrla celo v tujejezične liste izven Avstro-Ogrske. Tako čitamo v št. 127. nizozemskem listu „Nieuwe Rotterdamsche Courant“; sledečo notico o Dalmaciji navajamo jo kot kuriozum: „Bij de laatste herstemming in Dalmatië werd de Kroaat Bulić gekozen tegenover den Kroatischen democroaat dr. Smolaka.“

*) Kakšni pa so uradni listi po sosednjih deželah, kjer bivajo Slovenci? — uradni listi namenjeni Slovincem? v kakšnem jeziku govori tam vlada Slovincem? Sinovi slovenskega naroda, popišite nam svoj položaj v tej zadevi! Dobro bi bilo, da bi se to zgodilo nemudoma, in sicer po lokalnih listih in en list bi naj potem zbral vse objavljeno gradivo ter nam podal celotno sliko našega narodnega stanja v tem oziru! Potem pa vsi Slovenci po vseh slovenskih deželah na skupno odločno in vztrajno delo in moramo doseči, kar je naša pravica! Vlada nam mora govoriti v slovenskem jeziku!

Dalmatië wordt thans in den Rijksraad vertegenwoordigd door negen Kroaten en twee Serviërs“.

Spor med Hrvatsko in Ogrsko.

V februarju leta 1905. je zahteval dalmatinski poslanec Biankini o priliki prvega branja rekrutnega zakona v bivšem parlamentu, da igra Avstrija pri ločitvi od Ogrske prvo vlogo, da se reši s tem tudi hrvatsko vprašanje in da dobi Hrvatska svojo samostalnost. Dejal je, da je bila nagodba leta 1867. največja napaka monarhije, kar jih je storila v zadnjih stoletjih. Vnebovpijoča krivica je bila to proti večini narodov v Avstro-Ogrski monarhiji. Sedanji položaj na Hrvatskem je nezaslišna krivica.

Istega leta na jesen so se sešli dalmatinski politiki na Reki, kjer so obelodanili izjavo, zdaj splošno znano kot „reško resolucijo“. V tej resoluciji so napovedali popolno premembo dosedanje hrvatske politike. In na to premembo je pristala velika večina naroda tudi v kraljevini Hrvatski in Slavoniji.

V reški resoluciji obračajo Hrvatje Dunaju hrbet in so se zvezali s starimi nasprotniki Habsburžanov: Košutovci, ki so stali ravno tedaj v zelo hudem boju z Dunajem in zato so pomoč Hrvatov sprejeli. Ker so jim dali Hrvatje svojo pomoč, pa so tudi od njih zahtevali, da jim pomagajo izvršiti vse one določbe, do katerih so Hrvatje glasom nagodbe z Ogrsko upravičeni. In Košutovci so obljubili pomagati Hrvatom do onih pravic, ki jim jih dunajska vlada in z njo zvezani ogrski liberalci niso hoteli privoliti.

Med tem se je zgodilo, da smo zmagali Košutovci nad liberalci. Iz vrste Košutove zveze si je izbral cesar ministre. S tem so prišli Košutovci do moči in igrača bi bilo, uresničiti Hrvatom njih narodne, gospodarske in politične zahteve, ali Madžari nočejo o tem ničesar čuti.

Dolgo časa so se vršila pogajanja med Košutovci in hrvatskimi delegati v svrhu sporazuma, ali vse je bilo zaman.

Zdaj kaže, da ni kmalu upati, da napetost poleže. Madžari nočejo v nič privoliti, Hrvatje pa tudi od svojih pravičnih zahtev, ki so jim jamčene po zakonu, ne morejo in ne smejo odnehati.

Ta konflikt med obema kraljevinama utegne biti zelo dalekosežnih posledic.

Kmet na Rumunskem.

Rumunska kraljevina je trinajstkrat tako obsežna kakor Kranjska, ima malo več kakor štirikrat toliko prebivalcev, kakor je nas vseh Slovencev. Ker se razprostira ta dežela po veliki in rodovitni nižavi Valahiji in Moldaviji, ki jo namaka reka Dunav s pritoki, bi bilo pričakovati, da se tudi ondotnim prebivalcem dobro godi, ker ondotna zemlja je mnogo bolj plodovita nego naša slovenska.

Ali že zadnja velika kmetijska vstaja v Rumuniji, ki so jo kraljeve oblasti s pomočjo vojaštva komaj udušile, nam je jasno pokazala, da so vzlic vsem naravnim blagoslovom ondotni kmetje še tisočkrat večji siromaki kakor slovenski. Delati morajo samo za svoje graščake, za svojo zlahto, ki se valja v zlatu, kmet pa strada na lastni zemlji.

Nad 50 milijonov hektolitrov žita, mnogo petroleja, soli in drugih naravnih pridelkov proda Rumunska država na tuje, a ves ta skupiček gre v roke zlahti. Kmet pa živi v pomanjkanju, četudi so njegovi žulji pridelali bogastvo, ki ga uživajo drugi. Kmet sme samo sejati ne pa tudi žeti.

Potrpljenje je pošlo naposled tudi kmetu in zato so se uprli. Iz strahu pred splošno kmetško revolucijo je vlada izjavila, da hoče izvesti velike reforme v prid kmetškemu stanu.

Ker se je prejšnja zbornica upirala takim reformam, jo je vlada razpustila in razpisala obenem nove volitve.

Toda rumunski kmet se je med tem pomiril vsaj na videz in vlada je pozabila na svoj prvi strah. Nove volitve se ne vrše po prosti ljudski volji, ampak pod pritiskom vlade.

Volilci na Rumunskem so razdeljeni v tri razrede. Tretji razred je kmetški, ali volitve niso direktne. Vsakih 50 kmetov voli po enega volilnega moža, ki se odpelje nato v mesto in volijo tam šele poslance, ki ga ostalo ljudstvo niti ne pozna, ne na videz ne po imenu.

In vlada zna pritiskati na te volilne može tako, da volijo samo vladne kandidate.

Kam privede tako nespoštovanje ljudske volje in ljudskih pravic, je jasno. Poslanci, ki jih ni izbralo ljudstvo, se ne morejo imenovati ljudski zastopniki. Vanje ljudstvo nima zaupanja. Vladni poslanci pa delajo tudi tako, kakor kaže vladi in ne kmetiskim koristim.

Resnici na ljubo moramo omenjati, da se za pravice kmetov zelo poteguje edinole rumunska liberalna stranka.

Če noče vlada ustreči zahtevi ljudstva, ne preostane druge poti, nego zopet zgrabit za orožje in lastnoročno si pravico izvojevati.

Dnevne vesti

a) domače.

— Z Dunaja nam piše rojak ugleden moč: Živeč v tujcih, le malokdaj govorim slovenski govor. Tudi v slovensko družbo zahajam le vsak teden po enkrat ali dva-

krat, večkrat mi ne dopušča čas. Ker sem si pa ohranil čut pripadnosti k slovenskemu narodu, je jako umevno, da se zelo zanimam za življenje in vse gibanje v naši domovini, za napredek Slovencev in uspehe, katere so dosegli. V tujih časopisih zvem le jako malo o nas, naravno bi bilo torej, da bi s slastjo in zadoščenjem prebiral časopise iz domovine; naravno bi bilo, da bi časniki, dvigali našo narodno zavest, da bi vzbujali naš ponos kot Slovinci, ker to je na vsak način potrebno za one, ki žive v tujini. A gorje nam! Na razpolago sta nam „Slovenec“ in „Slovenski Narod“. Že par let tekmujeta ta dva lista, kot edina meni znanih, v surovosti in perfidnosti osebnih napadov, v lažljivosti in zavijanju. Za stavo sejata med naše ubogo ljudstvo sovražstvo in nestrpnost rodnim bratom nasproti, hujskata osebe proti osebam, stanove proti stanovom; vpeljala sta gospodarsko uničenje nasprotnika, seveda Slovence, kot bojno metodo, to je pač najhujše narodno hudodelstvo in izdajstvo. Naši nasprotniki Nemci so za nas v resnici stokrat manjši sovražniki, kakor ta strašna in pogubonosa metoda političnega boja. Ta skrajno demoralizujoč boj se vrši največkrat za najmanjše malenkosti, za bagatelo, za katere drugi tuji listi niti prostora nimajo. Imam se za dobrega Slovence. A pogosto, če berem liste iz domovine, postane me sram v dno srea, plašno se ozrem po kavarni, če kdo ne ve, kaj da sem in kaj da berem, in edina tolažba mi je v takih trenutkih, da je naš skromen slovenski jezik tako malo poznan, tako zaničevan, da se niti naši slovanski bratje ne potrudijo razumeti ga. Če pa potem kak manjši nemški list, kot kuriozum prinese tak izrodek naše žurnalistike s posebno slastjo ponatisnjen, se par dni ne pokažem več v kavarni kjer me poznajo. To so trenutki, ko se mi nehote, proti moji volji, prikrađe tiho a vsiljivo v globočino srea strašna misel; prvotno sem se je ustrašil in sramoval. A ker nimam nikakega upanja, da se bo to neznosno stanje na Slovenskem kdaj zboljšalo, ker se vleče političen boj dan na dan globokeje v blato, postajam vedno bolj in bolj potrten, in ona misel se vedno ponavlja, postaja moja znanka! Srečnejši bi bil gotovo, če bi se ji vdal, in bi pretrgal tudi te vezi, ki tvorijo stik med menoj in domovino; ko bi slovenskega časopisja sploh več ne zasledoval in bi izrekel besedo: tak boj, take ideje, taki cilji so mi tuji. V zadnji „Novi Dobi“ se je izrekla misel, ki mi je dala saj malo upanja. Postal sem zelo skeptičen. Če pa vas je vendar nekaj med Slovenci v domovini, ki ste prišli do tega spoznanja, ne zamudite niti trenutka, ne bojte se nikakega truda, ne bodite nedelavni, saj to bi bilo narodno delo prve vrste, in uspeh bi bil velikanski. Za nas pa v tujini bila bi sanacija našega časopisja naravnost življenjsko vprašanje, le potem bi se ne zgubilo leto za letom več najboljših moč za Slovence. N.

— Angleški časnikarji na Kranjskem. Dne 5. rožnika pridejo angleški časnikarji v Bohinj. Dne 6. rožnika bo izlet k Savici po Bohinjskem jezeru, ob 2. uri popoldne pridejo na Dobravo, odkoder gredo skozi Vintgar na Bled. Slavnj zbor naše „Glasbene Matice“ priredi na Bledu koncert, v katerem hoče tujim gostom pokazati zlasti lepoto slovenske narodne pesmi. Zvečer bo razsvetljava na jezeru, petje po jezeru in skupna večerja. Potovanje angleških časnikarjev v najlepših delih krasne naše domovine je velikega pomena. Znano je, da Švica živi in bogati samo od ptujskega prometa, mej temi tujci pa so največ bogati Angleži. Slovenske dežele se prav lahko primerjajo Švici; ako jih doslej tujci, posebno Angleži, niso v večjem številu obiskavali, krivo je temu največ to, da o lepota naših krajev nič vedeli niso. Mi pa do ustanovitve deželne zveze za ptujski promet za reklamo sploh ničesar storili nismo. Brez dvoma je, da bodo angleški časnikarji očarani od lepote Bleda, Vintgarja, Bohinja i. dr. raznesli slavo teh krajev širom sveta, vsled česar smemo pričakovati, da se bo ptujski promet v teh krajih znatno pomnožil.

— Čehinja in Slovenka. Pravkar sem prejel od rodoljubne Čehinje pismo, v katerem pravi med drugim: Proti mojim principom je s Slovanom nemški dopisovati... In spomnil sem se trgovskega pisma, v katerem mi piše bivša učenka slovenske višje dekliske šole — nemški. Povem pa vam, gospod urednik, da me pozna dotična gospa tako dobro kot Vi in ve, da sem slovenski trgovec.

— Nekaj značilnega za naše razmere je telegram iz Idrije v „Slov. Narodu“, kjer se pozivlja na bojkot onih nemških trgovcev, ki so volili Kregarja. Jako lepo! Sedaj pa Slovenci le pridno kupujte pri liberalnih ljubljanskih Nemcih in slovenstvo v Ljubljani bo rešeno!...

— Illustrierter Führer der k. k. Staatsbahnen (Vodnik na c. k. državnih železnicah s podobami) je seve samonemški za naše dežele. Pa ne samo to, lepa samoslovenska imena, katera imajo celo ne posebno točni nemški atlanti s pravim, t. j. slovenskim imenom označena, kakor Stol ali Stou, Golica, Črna prst itd., nam dosledno prestavlja ali pa označuje samonemški. Tako Hochstul, Kahlenberg in Schwarzenberg itd. Ne bi se spodtikali ob prestavi, ki naj bi služila potnikom samo v razumevanje naziva, če ne bi sililo zaznamovanje tako v ospredje, in če ne bi iz cele knjižice

vel tako ostentativen pangermanski duh. Vsaka vasica, ki je bila med premaganimi Slovenci kdaj naseljena od nemških tlačiteljev z njihovimi ožimi rojaki se nekako namenoma označuje kot posebna znamenitost v bližini te in te postaje. Drugače vsaj ni mogoče razlagati velike ljubezni, s katero omenjajo „uradni viri“, po katerih je kašipot sestavljen, vse te neznatne kraje kot nekdanjo nemško posest. Stare pravice, češ, imamo mi Nemci do teh krajev, in če silimo nazaj proti Adriji izvršujemo le svojo zgodovinsko pravo. Čeprav zremo lahko ravno vredna omenitve zato, da začnemo tudi mi biti v narodnem oziru — tudi — malenkostni.

— **XLIII. redni občni zbor „Slovenske Matice“** se je vršil v sredo večer v dvorani „Mestnega doma“. Vdeležba ni bila ravno častna. Celotni odborniki so ostali doma. „Matica Hrvatska“ je poslala kot odposlanca svojega predsednika g. profesorja Vjekoslava Klaića in tajnika dra. Ante Radića. V svojem nagovoru je omenjal predsednik g. Fran Levec literarne zveze, ki obstoja dve leti med slovensko in hrvatsko Matico in ki je lani obrodila prvi sad. Veliko zanimanje za izdani publikacije — slovensko, izdano po Matici Hrvatski in hrvatsko, izdano po slovenski — je dokaz, da ta literarna vez ni izšla iz kratkega navdušenja in da bo kratke dobe, ampak da ostane trajna v čast in srečo obema narodoma. Iz poročila tajnika g. Frana Podkrajška posnemamo, da marljivo delujejo odseki za tehnični slovar, krajepisni odsek, folklorski ter agitacijski in reklamski odsek. Knjižnica se je pomnožila za 331 knjig. Iz stare knjižne zaloge se je lani prodalo 1512 knjig; darovalo pa raznim društvom in posameznikom 2597 knjig. Največ podarjenih knjig je romalo na slovensko mejo, na Koroško in Štajersko. Matica je štela 3461 članov; državne podpore je dobila 1000 K. Člani „Slovenske Matice“ dobivajo izdaja „Matice Hrvatske“ za polovično ceno, enako člani „Hrvatske Matice“ publikacije „Slovenske Matice“. Blagajna izkazuje 431 K 75 h prebitka; premoženje „Slovenske Matice“ je znašalo koncem leta 1906 115.626 K. Pri dopolnilni volitvi odbora so bili voljeni vsi stari odborniki; na novo sta prišla v odbor g. dr. Dragotin Lončar, in prof. Ivan Macher. Občni zbor je izvolil notarja g. Luko Sveteca za častnega člana. Odposlanec „Hrvatske Matice“ g. prot. Klaić je v simpatičnih, večkrat odobranih besedah pozdravil združenje obeh bratskih narodov na kulturnem in literarnem polju. — Po glavni skupščini je bil v hotelu „Union“ prijateljski sestanek na čast delegatoma „Matice Hrvatske“, ki so se ga razen nekaterih odbornikov in članov „Slovenske Matice“ udeležili tudi dborniki in člani „Akademije“ in „Glasbene Matice“.

— **Promociji.** Odvetniški kandidat g. Josip Azman iz Ljubljane sedaj v pravni praksi pri c. kr. dež. sodišču na Dunaju je bil na dunajskem vseučilišču promoviran doktorjem prava; na graškem vseučilišču pa je bil promoviran doktorjem medicine g. Edvard Šerko iz Cerknice. Čestitamo!

— **Alkohol.** V Podmolniku v ljubljanski okolici je v nedeljo pilo žganje več fantov, med njimi tudi gostač Lampel iz Sadnje vasi. Kar je nastal med njimi prepir, v katerem je žganjekuhar Keber sunil Lamplo v prsi, da je padel znak nazaj. Ker je Lampel znova sitnost stresal in zgrabil Kebra za urino verižico, priložil mu je ta par krepkih zaušnic. V tem trenutku je padel tepenec na tla in izdihnil. Sodno raztelesenje je dognalo, da se mu je zlomil tilnik.

— **Pod zemljo iz ene dežele v drugo** nas vodi predor skozi Karavanke. Na jesen leta 1901. so ga začeli delati, 17. maja 1905 padla je zadnja stena med Koroško in Kranjsko, slovesno prebitje pa se je obhajalo 21. junija 1905. Čez dobrih petnajst mesecev pa se je dne 30. septembra slovesno peljal skozi predor prvi vlak in od 1. oktobra 1906 redno vozijo vlaki skozi predor. Pri proračunu so se vrezali za celih 14 milijonov kron, katere so morali dodatno lansko leto zahtevati. Ker pa je bilo vedno dosti popravila že „zgotovljenih“ delov predora, gotovo niso zadostovali tudi ti milijoni. Koliko je veljal ni mogoče dognati, ker teh računov ni tako lahko dobiti na vpogled tako, da bi človek izvedel za prave stroške.

— **Izseljevanje v Ameriko iz Gorenjskega** zavzema vedno širši obseg. Skoro ga ni meseca, da jih ne bi šlo več preko morja. In delavskih domačih moči primanjkuje vedno bolj in cene dela rastejo od leta do leta ter z njimi cene vseh pridelkov. In čeprav se posameznikom posreči začasno odpomoči svojemu slabemu položaju, vendar ne moremo trditi, da se splošni narodnogospodarski položaj na Slovenskem zboljšuje. Izseljevanju iz slovenskih dežel je vsekako treba posvetiti največjo pozornost, ker postaja vedno bolj pereče — lahko trdimo — splošno narodno vprašanje.

— **Ne vedrite na planem pod drevjem.** Pri Poljanah blizu Toplice na Dolenjskem so iskale minule dni nekega popoldne na potu nabajajoče se delavke med hudo ploho zavetja. Večje število teh je obstalo pod smreko, nabajajoče se na planem. V to je udarila strela. Smrtno zadeta je posestnica Marija Troje iz Poljan. Tri druge je že oslavljen tok bolj lahko zadel in se je pri njih rešitev

obnesla ter je upanje, da ostanejo pri življenju. — Strela je udarila tudi na Ostrožnem pri Celju na Štajerskem v kozolec, pod katerim je vedril veleposestnik Anton Fazarine s svojim hlapcem in konji. Strela je ubila enega konja, posestnika in hlapca pa je omamila. Hlapca so prepeljali v bolnišnico. — O nekoliko slični dogodbi poročajo tudi iz Št. Pavla na Štajerskem. Tam je udarila strela v nek hlev, kjer je ravno 16 letno dekle molzlo krave. Dve kravi je ubilo, dekle pa omamilo.

— **Premetenost živali.** Znano je, da so lisice sedaj, ko imajo že precej odrasle mladičiče, najbolj tatinske in drzne. Marsikatera kokoš izgine ob belem dnevu, ne da bi se vedelo kam. V lisičjem gnezdu nikdar ne manjka mladim požeruhom kuretnine. Posebno drzna je pa bila lisica, ki je prišla pri Dolenjem Burgerju v Postojni čez zidano ograjo na vrt. V lesenem hlevu so bile 4 koklje in 56 piščancev. Lisica je podkopala steno, prišla do živali in jih vse pomorila. Česar ni mogla odnesti in požreti je po celem vrtu zakopala. Doslej še ni prišla po shranjene ostanke.

— **Sadna in vinska trgatev uničena.** Dne 25. t. m. popoldne je v Tinjah na Štajerskem toča grozno pobila. Skoro vsa sadna in vinska trgatev je uničena. Tudi ozimino bodo morali mnogokje kositi.

— **Povodnji na Štajerskem.** Vsled dolgotrajnega dežja v predbinkoštnem tednu in o praznikih so vsi potoki in reke zelo narasli. Od Savine in Save se poroča, da sta prestopili svoje bregove. V Celju je tekla voda po mestnem vrtu. Na cesti od Brezice proti Dobovi je tekla voda čez pol metra visoko. Tudi Mura je preplavila svoja obrežja. Preplavila je celo okolico Radgone. Mestni park je bil pod vodo, ki je bila že tako visoka, da je tekla čez klopi, ki so tam postavljene. Pri Gradcu so zaprli takozvani Weinzötelmost, lesen most nad Gradcem, ker se je bilo bati, da ga voda odnese; cela okolica mosta je namreč že bila pod vodo.

— **Pretep med cigani.** Na Tržaški cesti v Mariboru je nastal zadnji sotočje med ciganskima družinama Blach in Herzberger prepir, ki se je kmalu izpremenil v pravo bitko med obema družinama. Može so se obdelovali s pestmi, ženske pa z jeziki in kamenjem. Stražnik List je moral pri aretaciji glavnega pretepača I. Blacha rabiti sabljo. Vzeli so vse bojovite cigane in ciganke pod ključ.

— **Posledica bolezni.** V Gornji Vrtojbi na Goriškem živi osemindvajsetletni Avguštin Lašič, kateri že štiri leta z nikomur ne govori. Nič ne more delati, v enomer pa hodi po vasi okoli. Jesti ne prosi nič. Pripravijo mu pa domačini ob določenem uri na določenem mestu, kjer potem sam jemlje. Ako ga je kdo nagovoril, se nasmiha, ali nič ne pogleduje, se ne ustavlja, ampak krevsa dalje počasi. Cigareto jemlje, ako mu jo je kdo ponudil, pa se tudi ne ustavlja in gleda v stran. Bil je pa pred štirimi leti postaven, vesel in čvrst fant. A obol je in iz te bolezni se je izcimilo to čudno stanje. Iz prejšnjega postavnega fanta je zdaj skoro sama senca, skelet, da oko rosi vsakemu, ko ga vidi vlačiti se tako okoli.

— **Žrtev svojega poklica.** Ponesrečil se je pri premikanju tovarnega vlaka na kolodvoru premikač Iv. Rebek. Dobil je na desni nogi težke poškodbe. — 52letni delavec Ignac Zupan v Trstu je prišel med odbijače dveh žel. voz, ki sta mu desno roko grozovito zmečkala.

— **Očeta umoril.** V Proseku pri Trstu je zabodel petkrat z nožem lastni sin svojega očeta, občinskega slugo Frana Grmeko. Ranjenec je umrl v tržaški bolnišnici.

— **Izpred tržaške porote.** Pred tržaškimi porotniki je obtoženih osem raznih individuov, da so udeleženi na ponarejanju denarja, da so 21. do 27. oktobra 1906 razpečali 28 ponarejenih bankovcev po 20 K. 27. oktobra 1906 sta prišla namreč v predmestje Udmat v Ljubljani dva izmed njih in plačevala po gostilnah samo z desetaki, a so ju prijeli. Eden je sicer ušel, pa so ga aretirali v Trstu in našli pri njem še 114 ponarejenih 20kronskih bankovcev. Kmalu so prišli na sled še ostalim tičem, ki so jih pozapri. Poizvedbe so dognale, da je falzifikate izdeloval v Veroni litograf Ivan Pizzighella, ki je bil zaradi enakega čina leta 1899. kaznovan v Tridentu. Obravnava bo trajala 4 dni.

— **Od mornarjev je pobegnil.** Dne 20. maja je pobegnil iz Pulja mornar Franc Dolak, ki je prišel še istega dne mimo neke gostilne na Planini na Kranjskem, kjer je stalo kolo nekega potnika. Dolak se ni dolgo premišljal, se vsedel na kolo in odpeljal naprej. Na Glincah pri Ljubljani je hotel kolo prodati mehaniku Jožefu Pleškotu za 40 K. Ker pa je bilo kolo več vredno, je Pleško zadvo ovadil orožništvu, katero je Dolaka aretovalo in izročilo pristojni oblasti.

b) tuje.

* **20 čeških socialnodemokratičnih poslancev** poslalo je na skupščino „Matice školske“ v Prago pismo zatrdilo, da se bodo z vso odločnostjo borili v parlamentu za opravičene narodne zahteve.

* **Južna železnica** je imela 29. t. m. na Dunaju občni zbor. Po izjavi predsednikovi dosegli so dohodki leta 1906. dosedaj najvišjo višino. Prometni izdatki so pa zato tudi za 10% njihove prejšnje višine.

Prosveta.

Izobrazbe na Koroško! Z elementarno silo je dal tlačeni in teptani koroški Slovenec pri zadnjih volitvah duška svoji narodni zavednosti, strl je verige, v katere so ga s satansko zlobnostjo uklepali domači in tuji sovražniki in vzdignil visoko na starodavnih slovenskih tleh prapor slovenski. K dostojni manifestaciji vseh obmejnih Slovencev se je pridružil prvič zmagoslavno koroški brat, „na tleh leže sovragov stebri stari!“ Padle so tudi trdnjave Beljak, Maribor, Trst in impozantno se je vzdignil v obeh celega sveta ugled teptanih, doslej zaničevanih. V stiskah in nevarnostih se pokaže pravi junak, vsaka smrtna nevarnost je za njega stopnica nakvišku k slavi.

Boj je bil ljut, ker je sovražnik brezobziren. Postavil si je za nalogo nas zatreti, in iti čez naša trupla triumfalno pot k morju. V tem svojem neukrotljivem poželenju je skoro pobesnel; kakor fanatiku so tudi njemu v dosego tega namena dobrodošla vsa sredstva. V zasmeh prosvitljenosti XX. stoletja se teptajo najprvotnejše in najsvetejše pravice vsakega človeškega bitja od strani oblasti, ki so poklicane čuvati red in pravo. Po zakonu se obeša Slovincu ključavnica na usta pred sodnijo, po zakonu se trga od materinih prsi slovenska deca in se zastruplja s sovraštvom do lastnega roda. Uprava in vlada prezira naše narodne pravice, da še več, i naše človeške pravice: celo atentati na življenje se dogajajo pri svetlem dnevu.

Čim večji pritisk, tem večji odpor! V obupno, skrajno samoobrambo bi nas moralo to nečuvstvo nasilje gnati, če bi Slovenec že od prirode ne imel toliko čuta za dostojnost. Zato naj bo naš odpor dostojen, premišljen in vsled tega trajen. Prosveto proti barbarstvu, uma svitli meč proti kolu in kamenju, dostojnost proti pobesnelemu divjaštvu hočemo postaviti. Nesti hočemo izobrazbo v najširše vrste ljudstva in ga vzgojiti k značajnosti in neomahljivosti, dati mu v roke orožje, proti kateremu bo paragraf samovoljnega uradnika in pol političnega agitatorja brez moči. V ta namen naj nam služi slovenska knjiga. Zatorej se obrača akademična mladina koroška na slovensko javnost z vdano prošnjo:

priskočite nam na pomoč z denarnimi zneski ali z darili primernih knjig za ustanavljanje ljudskih knjižnic na Koroškem.

Slovenci! Vaše odkrito sočutje do zatiranih bratov naj ne izdani samo v praznih besedah, ampak dejstva najzgovornejše pričajo o resnici besed. Vedite, da se širi naša najhujša rakrana, nemčurstvo, samo radi nevednosti in nezavednosti. Ljudske knjižnice naj bodo jez proti odpadništvu in ponemčevalni šoli. Zavedajte se, da potrebujete na predstraži proti navalu nemstva zavedne, značajne in bistre boritelje, katerim je sveto to, kar vam, in katerih naj ne ločijo od vas visoke Karavanke, pa najsibo po narēju ali zemljepisno. Omogočite jim izobrazbo, ki je predpogoj gospodarskega blagostanja. Ne smatrajte svoje pomoči za milost, ampak za dolžnost in samoobrambo, ker okrepite z nami najizdatnejše sebe. Osvežite na novo po hudi borbi do skrajnosti izžrpane sile, ne pripuščajte brezdelno, da se uleže sedaj živo plapolajoča navdušenost ob neizprosljivih, krutih razmerah in ob morečem molku in neumevanju od strani širše domovine, ampak prilagajte temu ognju, da se razširi v velik kres, oznanjujoč celi domovini prerodenje in novo življenje. In kadar bo v vsaki koroški vasi vrel neusahljiv in vedno svež studenec narodne izobrazbe, zavednosti in ljubezni do slovenskega jezika, takrat se ne bo več glasil iz Koroške obupni klic: morituri vos salutant, temveč krepko in veselo bo odmevalo po domovini: Korotan gre na dan!

Blagohotni prispevki se objavijo v slovenskih listih in se naj izvolijo pošiljati na naslov:

iur. Rafko Petrič, na Lešah, p. Prevalje, Koroško.

Za slov. akad. fer. društvo „Gorotan“:

iur. Rafko Petrič, iur. Josip Wieser,
tč. predsednik. tč. tajnik.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Na Dunaju, dne 31. maja 1907.

Upati je, da zdaj cene žitu nekoliko padejo, ker prihajajo iz Bolgarije, Rumunije in Ogrske poročila o dežju, ki pada že nekaj dni zapored. Zlasti za Rumunijo je bil dež silno potreben, ker je vsled obilne suše bilo se resno bati, da požge solnce cela polja koruze in pšenice. Cene za vsakih 50 kg so notirale danes tako:

Pšenica, tiška, 78 do 82 kg K 10-60 do K 11-15; banaška 76 do 79 kg K 10-20 do K 10-80; viselburška in rabska 76 do 79 kg K 9-85 do K 10-20; slovaška in šütlerska K 9-65 do K 10-15; marhfeldska in nižeavstrijska sploh 75 do 79 kg K 9-75 do K 10-05.

* **Rž**, slovaška 72 do 74 kg K 8-50 do K 8-70; šütlerska 71 do 73 kg K 8-45 do K 8-60; peštanska 72 do 74 kg K 8-55 do K 8-75; razna ogrska 72 do 74 kg K 8-35 do K 8-65; avstrijska 71 do 74 kg K 8-40 do K 8-65.

Ječmen, z dotičnih postaj: slovaški K 7-25 do K 8-20, južnojelezniski K 7-20 do K 7-90; tiški K 6-80 do K 7-20; ab Dunaj: ječmen za pičo K 7— do K 7-40.

Koruza, ogrska K 6-45 do K 6-70, einkantinska K 7-40 do K 7-80.

Oves, ogrski: srednje vrste K 8-50 do K 8-70; prima K 8-60 do K 8-80; izbrane vrste K 8-75 do K 9-05.

V Budapešti so bile pričetne cene danes v jutro za vsakih 50 kg tako:

pšenica za oktober K 10-40
rž " " " 8-70
oves " " " 7—
koruza " julij " 6—
" " maj 1908 K 6—

Opoldne so bile cene:

pšenica za oktober K 10-40 do K 10-41
rž " " " 8-69 " " 8-70
oves " " " 7— " " 7-01
koruza " julij " 6-02 " " 6-03

Popoldne ob 5. so bile cene tako:

pšenica za oktober K 10-41
rž " " " 8-70
oves " " " 6-98
koruza " julij " 5-99

Lajca so na Dunaju od dne do dne ceneja, ker jih ni mogoče toliko spraviti v denar, kolikor se oglašja ponudalcev. Dobiti je bilo danes 44 komadov za 2 K. Cene jajcam v zabojih so bile sledeče postavljeno na Dunaj: iz Bačke K 65— do K 67—, ogrska, prima K 64— do K 66—, sedmograška pristna K 64— do K 65—, sedmograška izbrana K 65— do K 66—, bolgarska K 68— do K 69—, ruska K 65— do K 66— južnoruska K 68— do K 69—.

Surovo maslo je precej stalno v cenah. Vsakih 50 kg netto en gros na Dunaju je veljalo prima čajno surovo maslo K 150— do K 160—, prima kmtska do K 130—.

Spirit raste sedaj zelo polagoma. Na drobnem ga je dobiti v dunajskih prodajalnah liter po 36—42 vinarjev. V velikem je notiral pro 10.000 liter-procent K 50-60 do K 51—.

Slama in mrva. Pripeljanega je bilo na trg 30 vozov mrve in 11 vozov slame. Kupčija je živahna, ponudb mnogo. Cene so notirale za vsakih 100 kg tako:

travniška mrva K 7-60 do K 8-60
slovaška " K 8— do K —
ogrska " " 7— do K 7-90
slama " " 5-40 do K 5-80.

Konji. Pripeljanih je bilo vsega vkup 295 konj za vprego in 194 konj za klavnico. Kupčija je bila zelo živahna. V cenah so dosegli: konji za kučiranje K 500— do K 900—, konji za vprego lažji K 250— do K 380—, konji za vprego težji K 700— do K 1100—. Konji za klavnico K 72— do K 206—.

Sladkor se podražuje. Cene v velikem postajajo tako visoke, kakor so bile prej na drobnem. Zato so začeli trgovci dvigati cene pri vsakem kg za 2 do 6 v.

Petrolej je veljal vsakih 100 kg: kavkaški, rafiniran brez soda, prompt ab Trst, transito K 10-50 D, K 11— Bl.; gališki, Stand White prompt ab Dunaj po berlih K 30-50 oziroma K 31—, pro vagon K 29— oziroma K 29-50; ravno isti vodnočist ab Dunaj po berlih K 31-50 oziroma K 32—, pro vagon 30— oziroma K 30-50.

Mast. Svinjska mast, domača vračunši sod za vsakih 50 kg K 76-50 oziroma K 77—; špeh, beli, ne vračunši zaboja K 68-50 oziroma 69—; goveja mast boljše vrste K 41— oziroma K 41-50.

Laneno olje pro 100 kg prompt ab Dunaj pro vagon K 74-50 oziroma K 75—.

Repno olje 100 kg kakor pri lanenem olju: K 89— oziroma K 90—.

Škrob za vsakih 100 kg: najboljše vrste K 28-75 D, 29-25 Bl.; prima K 27-75 oz. 28-25, sekunda K —, tertia K —, skrobova moka najboljše vrste K 28-75 do K 29-25. Vse prompt ab Dunaj.

Kava. Prompt ab Trst za vsakih 50 kg:
Santos Princes K 50— D do K 52— Bl.;
" Superior " 46— " " 48—
" Good Average " 44— " " 45—
" Regular " 41— " " 42—
" navadna " — " " —
" Perl Princes " 54— " " 56—
" Perl Superior " 51— " " 53—
" Perl Good " 49— " " 51—.

Poljedelski kongres na Dunaju. Kot uvod k meritornim razpravam mednarodnega poljedelskega kongresa je imel bivši franc. min. predsednik Meline govor, čegar vsebina se da izraziti v besedah: „Nazaj h grudi.“ Najprvo se je bavil Meline z uspehi prejšnjih kongresov, razmotril vzroke, zakaj delavci silijo k industriji in izrazil mnenje, da delavci sedaj, ko se nahaja industrija že v „jekleni“ dobi, zopet iščejo stika s poljedelstvom. Podobne misli je izvajal tudi dvorni svetnik Schullern, ki je posebno obravnaval sredstva, s katerimi bi se dal soc. položaj poljedelskih delavcev izboljšati in jih pritegniti k poljedelstvu.

Zdravstvo.

Alkohol. (Nadaljevanje). Da napreduje razvoj v gotovi smeri, delovati mora v vseh organizmih, seveda tudi v človeku neka sila, ki določa smer in hitrost tega razvoja. Glede na duševni razvoj človeški, izraža se ta sila v radovednosti, v poželjenju po višji izobrazbi.

Pri vseh duševno in telesno zdravih ljudeh opazujemo to poželjenje po višji izobrazbi v najširšem pomenu besede, samo da se pri različnih različno javlja. Kaže se pri otroku pa tudi v starejši dobi, v dobi, ko je človek že dosegel v svoji izobrazbi in v svojem gospodarskem položaju gotovo četudi včasih že visoko stopnjo. Da postane radovednost v gori omenjenem smislu tudi res plodonosna za človeka, mora se obračati na gotove stvari, mora izbirati v predmetih.

Omenili smo že, da je v nas Slovencih skoro splošno opaziti dejstvo, da ostajajo posamezniki samo na neki srednji stopnji strokovne ali pa splošne izobrazbe, da dosegajo samo nekako srednjo višino v gospodarskem napredovanju, da imamo sploh primeroma malo celih mož bodisi v inteligenci, bodisi v delavstvu ali kaki obrti ali trgovstvu itd. Da imamo tudi mi v sebi ono gonilno silo, ki tira človeka do vedno višje višine, dokler ga ne zapuščajo telesne ali duševne moči, smo tudi že povedali. Kaj je torej vzrok, da ostajamo večinoma na srednji višini?

Po navadnem vsakdanjem dolgočasnem delu si vsak želi razvedrila, vsak si želi priti v družbo, na razgovor. Celo onim, ki imajo obitelji, se pogosto potoži po drugi družbi, po družbi prijateljev, sotrpinov in sobojnikov za obstanek. Vse to je pač običajno v vseh krogih, po mestih in na deželi. Žalostno in pogubonosno za nas je samo, da je pri nas shajališče tako pogosto gostilna; in če je tudi privatno stanovanje, da se tudi tu zbira v pretežni večini le pri pijači. Razgovori se sučejo o politiki, o navadnih lokalnih in svetovnih novicah. Pogosto je vsebina resna in se izmenjujejo dobre misli naprednosti, ki so za navzoče izobraževalne, bodisi čustveno, bodisi umstveno. Med tem pa začne vplivati zavžiti alkohol, v zmernih družbah le polagoma, za površnega opazovalca težko ali pa

sploh neopaženo. Govori postanejo živahnejši, v logiki nastajajo tu pa tam majhni skoki, v dokazovanju nastajajo vrzeli. Ideje, ki jih navadno mirno in mrzlo prenašamo, nas začenejo navduševati; kujejo se sklepi in načrti, obljubljamo sebi in drugim boljšo bodočnost, večjo energijo, večjo delavnost, zagotavljamo drug drugemu sodelovanje v svrhu naprednosti, v korist narodnosti, v korist človeštva, nastaja in raste znano slovensko navdušenje.

Vse to bi bilo lepo, če bi ne nastalo pod tujim vplivom, v našem slučaju pod vplivom alkohola. Kajti postale so nam nevidne brezštevilne, kot posamezne malenkostne ovire in zapreke, ki nam v normalnem stanju tlačijo našo samozavest; in le vsled tega zrasla je tu do take nenavadne višine. Ko se po takih razgovorih prešpimo, spominjamo se jih sicer še dobro, a že se javljajo one včeraj neopažene zapreke, javlja se naša normalna slabost in hitro uvidimo, da nismo prišli niti korak dalje, da smo padli na isto stopnjo nazaj, iz katere smo izhajali, ali pa še nižje. Vsa stavba naših načrtov, naših upov v boljšo bodočnost v napredek naše individualnosti bila je zidana s pomočjo alkohola, ki je čez nos izhlapel; zato se je morala podreti. Skrajno negospodarsko delo, ki nam pa, če se enkrat zgodi, izvabi kvečjemu pomilovalen posmeh samemu sebi, pravzaprav bi bil kdo drugi, ki se je še včeraj navduševal. Če se pa taki sami na sebi dobri razgovori vrše dan na dan samo pri pijači, uvideti mora dotičnik končno, da ne pride ne za las naprej, čeprav se dviga pogosto na večer do višje čustvene in umstvene višine, čeprav se navdušuje za delo, za vedo, za naprednost itd. Ker ne pomisli, da je temu samo alkohol kriv, ima to dejstvo za splošno človeško lastnost: saj je istotako pri vsih onih, s katerimi občeje. V njem se ukorenini mnenje, da je vse ničevno, v svojem obupu zgubi vero v takozvane ideale, in čez čas se celo pri alkoholu opušča pozitivne pogovore. Po tej poti pride se najprvo do stagnacije v lastnem napredku, do nazadovanja, in končno do splošnega zanikanja, vrednosti pozitivnega dela. Govorili smo tu o najboljšem slučaju; pred očmi nam je pravno dobra družba, v kateri se pije sicer redno a jako zmerno. (Sledi.)

Žrtev klerikalne agitacije. Pod tem in podobnim naslovom krožijo pogosto v naših protiklerikalnih listih notice, v katerih se pripoveduje o kakem slučaju zblaznelosti, katerega naj bi bila provzročila kaka burna pridiga ali misijon v dotičnem kraju, ali pa pretirana pobožnost sploh. Tako si more take slučaje razlagati le skrajna nevednost. Največkrat je pa to le lažljivo časnikarsko popačenje resnice v demagogične namene. Verska blaznost je namreč izraz bolezni, ki se v dotičniku že dolgo časa pripravlja in je za zdravnika zdavnaj prej jasna preden jo spozna okolica bolnikova za nenormalno stanje. Do pravega izbruha pride prej ali slej, pri tej ali oni priliki. Da ima te vrste bolnik tako pogosto za predmet svojih misli verske stvari, je v značaju bolezni utemeljeno. Prizadet je namreč v prvi vrsti čustveni del človeškega duševnega življenja; ker pa je vera tudi v tem delu ukoreninjena, in preveva tudi pri marikaterem normalnem človeku skoro celo njegovo čustveno življenje, je umevno, da v nenormalnem stanju ravno verski predmeti silijo na površje. Torej več resnice posebno, če se gre pod zastavo „naprednosti“ in „luči“ proti „temi“ in „nazadnjaštvu“.

Prva
domača dolejska žganjarna
Ivan Rakoše i. dr.
— Straža-Toplice —
priporočila
Slivovko navadno K 1— lit. Tropinovec navad. K 1— lit.
" III. " 1-10 " " III. " 1-10 "
" II. " 1-30 " " II. " 1-20 "
" I. " 1-50 " " I. " 1-40 "
Drožnik III. " 1-30 " Brinjevec III. " 1-40 "
" II. " 1-50 " " II. " 1-80 "
" I. " 1-80 " " I. " 2— "
Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K = 7/10 litra.
Specijaliteta **„Slovenec“** narodna grenčica
od K 1-10 do K 1-20 liter.
Destilacija vsakovrstnih najfinjših likerjev
od K 1— do K 1-60 liter.
Uvoz in izvoz čajnega ruma od K 1— do K 2— liter
i. t. d., i. t. d.
Odpošilja se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepokvarjena posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franco Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno.

Glavno ravnateljstvo
„PRAHA“
najstarejše češke vzajemne zavarovalnice za življenje in rente
usoja se častitemu p. n. občinstvu vljudno naznanjati, da je otvorilo za Kranjsko, Štajersko, Koroško, Goriško, Istro in Dalmacijo
generalni zastop v Ljubljani
ter poverilo vodstvo večletnemu zavarovalnemu uradniku gospodu
Josipu Florjančiču.
P. n. občinstvo se vljudno naproša, da se izvoli v vseh slučajih življenjskega zavarovanja obračati neposredno na omenjeni **generalni zastop**, ki bo radovoljno dajal vsa pojasnila.
Glavno ravnateljstvo zavarovalnice „PRAHA“ v Pragi.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!